

der; men hvad en forstandig Lovgivning bør gøre, er at finde Midler til saa vidt muligt at beskytte og værne om den mindre Virksomhed i Forhold til den store Virksomhed. I adskillige Retninger er dette allerede sket paa det socialpolitiske Omraade, idet man har søgt ad Lovgivningens Vej at sikre Arbejderne mod en hensynsløs Udnyttelse af Arbejdskraften. Jeg kan i saa Henseende henvise til de Love, der ere udgaaede om unge Menneskers Arbejde i Fabrikker, om Fabriktilsynet, om Ulykkesforsikring og andre lignende Foranstaltninger, som den ny Tilstand havde gjort nødvendige; men hvad der lige saa vel maa anses for at være nødvendigt, er, at man paa det næringspolitiske Omraade, paa det næringsretlige Omraade, søger at træffe saadanne Foranstaltninger, at ikke den bekendte darwinske Lov, at de store æde de smaa, ogsaa efterhaanden skal komme fuldt ud til Gyldighed i det nærværende Samfund. Dette har altsaa nærmest, tror jeg at kunne sige, været Næringslovkommissionens Arbejde at paavise Midler og Veje; ad hvilke man saa godt som muligt kunde naa dette Resultat, og der er ogsaa efter Næringslovkommissionens Mening fuld Anledning til netop her til Lands at søge at dæmme op mod hele den Bestræbelse, hele den Kamp, hvorved de store synes efterhaanden aldeles at villø tilintetgøre de mindre Virksomheder, fordi man i intet andet Land saa pludselig, og jeg kan sige saa hensynsløst er gaaet over fra den ene Tilstand til den anden, fra det bundne Lavsvæsen til den fri Konkurrence. I Loven af 1857 var det eneste, der blev stillet som et passende Værn mod de Følger; som en pludselig Overgang kunde have, at man gav den gamle Industri 4 Aar til at indrette sig under de ny Former, idet Loven af 1857 først traadte fuldt i Kraft den 1ste Januar 1862. Man troede at give Haandværket en Beskyttelse i Lovens § 24, hvor man forbød Forening af Handel med Haandværk; idet man gik ud fra, at det maatte befrygtes, at naar et saadant Forbud ikke eksisterede, vilde Handelen efterhaanden helt bemægtige sig Haandværket, og det selvstændige Haandværk dermed forsvinde. Og man troede endvidere at give Handelen, saaledes som den hidtil havde udviklet sig, en Støtte, et Værn i §§ 28 og 54—55, angaaende Læbæltet, hvorefter Handel og visse Haandværk ikke maatte drives inden for en vis Afstand fra Købstæder og Handelspladser. Disse to Bestemmelser om Værn for den tidligere bestaaende Tilstand vare de eneste,

der vare givne, men de viste sig meget snart ganske utilstrækkelige. Det Forbud, der ligger i § 24 i Loven af 1857 om, at Handel ikke maa forbindes med Haandværk, viste sig i Praksis ofte at være til Skade for Haandværkeren, idet denne meget ofte kunde se sin Interesse ved at forene disse to Fag, og hvad angaar Læbæltet, da forsvandt ogsaa i Tidernes Løb for en stor Del dettes Betydning, navnlig ved Oprettelsen af Forbrugsforeninger. Det varede derfor heller ikke længe, ikke længere end til 1870, at der kom Anskrig navnlig fra Købstæderne, hvor jo Handel og Haandværk hidtil væsentlig havde haft hjemme, Anskrig over, at den bestaaende Tilstand var faretruende for disse Kommuners Eksistens, og det foranledigede Regeringen til i 1870 at nedsætte den saakaldte Købstadkommission, der tog Spørgsmaalet om Ændringer i den bestaaende Næringslov under Overvejelse og fremkom med Forslag i saa Henseende. Resultatet af disse Overvejelser og senere af Lovgivningsmagtens Behandling af Købstadkommissionens Forslag foreligger i Loven af 23de Maj 1873. Det kan vist med Føje siges, at de Forandringer, som denne Lov indførte, vare af meget ringe Rækkevidde. Ogsaa Købstadkommissionen havde holdt sig inden for det Princip ikke at forandre de Grundprincipper, hvorpaa Loven af 1857 hvilede. De Modifikationer i Næringsloven af 1857, som denne Lov foretog, maa imidlertid siges at have været uden nogen videre reel Betydning for hele den senere Udvikling, og navnlig kan man sige, at det Forsøg, der blev gjort paa at faa en nærmere Afgrændsning og Bestemmelse af Begrebet Forbrugsforening, lykkedes ikke ved denne Lov. Og endvidere fik man paa Grund af en uheldig Affattelse af Loven ikke afhjulpet de Misligheder, der knyttede sig til Auktioner, og hvorover der var fremkommet saa mange Klager; de ny Bestemmelser fik ikke den Virkning, som man havde tilsigtet og troet. Det kan derfor med Føje siges, at Loven af 1873 egentlig ikke har haft nogen væsentlig Indflydelse paa hele dette Spørgsmaals Udvikling i den senere Tid.

Naar jeg nu med Henviisning til de 20 forskellige Punkter, som nævnes i det allerhøjeste Kommissorium af 21de Maj 1890, i korte Træk skal angive, hvad der dels fra Haandværkets, dels fra Handelens Side klages over, da er det fra Haandværkets Side over Konkurrencen fra ikke faglærte Arbejdere og Konkurrencen fra Fabrikkerne og fra Handelens Side